NORAKSTS
Lieta Nr.A420537410
A01847-11/22

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā, 2011.gada 11.oktobrī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese Lauma Paegļkalna

piedaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas pārstāvjiem *L.Ā.* un *J.A.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc *G.R.* pieteikuma par Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītāja 2009.gada 30.decembra lēmuma Nr.10-04/3092 „Par ēkas */adrese/* lit.002 kultūrvēsturiskās vērtības līmeni" atcelšanu,

Aprakstošā daļa

[1] 2009.gada 30.decembrī Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītājs pieņēma lēmumu Nr.10-04/3092 „Par ēkas */adrese/* lit.002 kultūrvēsturiskās vērtības līmeni" (turpmāk – Lēmums), ar kuru atstāja negrozītu Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītāja vietnieka juridiskajā un uzskaites darbā p.i. 2009.gada 22.maija lēmumu Nr.10-04/1402 „Par ēkas */adrese/* kultūrvēsturiskās vērtības līmeni" (turpmāk – Sākotnējais lēmums), ar kuru ēkai */adrese/* (būves kadastra apzīmējums */kadastra apzīmējums/*) noteikts kultūrvēsturiskās vērtības līmenis: kultūrvēsturiski vērtīga ēka.

Lēmums pamatots ar šādiem apsvērumiem.

[1.1] Ēka */adrese/* ir UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojuma objekta Nr.8852 „Rīgas vēsturiskais centrs" un valsts nozīmes pilsētbūvniecības pieminekļa „Rīgas pilsētas vēsturiskais centrs" daļa.

[1.2] Ņemot vērā ēkas atrašanās vietu, tās saglabāšanas, izmantošanas un pārveidošanas noteikumus nosaka Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums, likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību", kā arī no tiem izrietošie normatīvie akti, tai skaitā Ministru kabineta 2004.gada 8.aprīļa noteikumi Nr.127 „Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un izmantošanas noteikumi" un Rīgas domes 2006.gada 7.februāra saistošie noteikumi Nr.38 „Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi".

[1.3] Rīgas pilsētas būvvalde ar 2009.gada 23.novembra vēstuli Nr.BV-09-5218-nd saskaņojusi kultūrvēsturiskās vērtības līmeni ēkām Rīgā, kvartālā starp Strēlnieku ielu un Antonijas ielām, kur ielas frontē esošajām ēkām noteikts kultūrvēsturiskās vērtības līmenis – kultūrvēsturiski vērtīgas ēkas.

[1.4] Eksperti snieguši ēkas kultūrvēsturiskās vērtības līmeņa pamatojumu: ielas frontē esošās ēkas veido kultūrvēsturiski nozīmīgu, autentisku un viengabalainu divstāvu apbūves fronti. Saglabājusies šai ielai raksturīgā 1870.-1980.gadu pilsētbūvnieciskā vide.

Ēkas kultūrvēsturisko vērtību veido tās pilsētbūvnieciskā situācija, nevis pati oriģinālā ēkas substance. Tādēļ saglabājams ēkas apjoms un fasādes kompozīcija.

[2] 2010.gada 2.februārī Administratīvajā rajona tiesā saņemts *G.R.* (turpmāk – pieteicējs) pieteikums par Lēmuma atcelšanu. Pieteikumā norādīti šādi apsvērumi.

[2.1] Uz ēku nevar attiecināt tai piešķirto vērtības līmeni – kultūrvēsturiski vērtīga ēka. Tās stāvoklis drīzāk atbilst ēkai bez kultūrvēsturiskas vērtības, ko faktiski apliecina 2006.gada 2.augusta tehniskās apsekošanas atzinums. Atzinumā norādīts, ka ēka ir jānojauc. Šobrīd situācija nav uzlabojusies, bet kļuvis vēl sliktāk.

[2.2] Ēkai nepiemīt kultūrvēsturiskas, nozīmīgas, īpaši universālas vērtības. Tās stāvoklis neatbilst Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likuma 5.panta otrās daļas 3.punktā noteiktajam. Konkrētajā gadījumā jautājums ir par oriģinālo ēkas substanci, nevis pilsētbūvniecisko kvalitāti.

[2.3] Pieteicējs nepiekrīt ēkas vērtības līmeņa noteikšanas rezultātam. Novērtēšanā cita starpā jāņem vērā ēkas arhitektoniski mākslinieciskā kvalitāte, ēkas autentiskums un tehniskais stāvoklis, ņemot vērā oriģinālsubstances saglabātības stāvokli un ēkas praktiskās saglabāšanas iespējas. Līdz ar to ēkas vērtība pilsētbūvnieciskā kontekstā nav tik nozīmīga un izšķiroša attiecībā pret pārējiem kritērijiem.

[3] Atbildētāju pārstāvošā iestāde – Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija (turpmāk arī – atbildētāja, Inspekcija) rakstveida paskaidrojumā tiesai norāda, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms, pamatojoties uz Lēmumā norādītajiem argumentiem.

Papildus norādīti šādi apsvērumi.

[3.1] Ēkas tiek novērtētas ar ekspertu metodi, ievērojot Rīgas vēsturiskā centra padomē 2007.gada 13.jūnijā saskaņotu metodiku. Eksperti individuāli vērtē ēkas pēc vienotas vērtību skalas un fiksē anketā. Vidējais novērtējums ir pamats atbildētājas priekšlikumam par vērtības līmeni, kas tiek nosūtīts saskaņošanai būvvaldei. Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likuma 1.panta 1.punktā sniegtajā kultūrvēsturiskās vērtības definīcijā vienīgais empīriski izmērāmais kritērijs ir ēkas vecums – vecāka par 25 gadiem, un, lai šo definīciju piepildītu ar saturu, katrā konkrētā gadījumā tiek izmantota ekspertu metode.

[3.2] Ēkas vērtības līmenis novērtēts 2008.gadā. Uz iestādes iniciatīvas pamata novērtētas arī pārējās apbūves fragmentā ietilpstošās ēkas. Kopumā novērtētas 20 ēkas (būves), no kurām 9 ēkām, kas atrodas ielas frontē, noteikts kultūrvēsturiski vērtīgu ēku līmenis. Lēmumā kā pamatojums norādīts, ka ielas frontē esošās ēkas veido kultūrvēsturiski nozīmīgu, autentisku un viengabalainu divstāvu apbūves fronti. Tajā definētas saglabājamās vērtības – apjoms un fasādes kompozīcija, lai pieteicēja interesēs identificētu pieļaujamo ēkas rekonstrukcijas apjomu.

[3.3] Apjoms un fasādes kompozīcija atbilst attiecīgi mērogam un raksturam. Kā saglabājamas tiek uzskatītas tādas vērtības kā panorāma un siluets, skatu perspektīvas, publiskā ārtelpa, kam vispār nav oriģinālas substances.

Lai gan ēkai ir oriģinālā substance (īsti, seni materiāli, vielas, konstrukcijas u.c.), ņemot vērā tās tehnisko stāvokli un samērīgi izvērtējot, konstatēts, ka oriģinālās substances vērtība nav tik liela, kā ēkas nozīme ielas ainavā.

[3.4] Ēkas tehniskais stāvoklis neietekmē vērtības līmeņa noteikšanu, ja konstatējama konkrētās vietas pilsētbūvnieciskā vērtība. Kā pamatojumu tam var minēt Ministru kabineta 2004.gada 8.aprīļa noteikumu Nr.127 „Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un izmantošanas noteikumi" 4.punktu. Šajā gadījumā kultūrvēsturiski vērtīgas ēkas statuss nodrošina, lai saglabātos dzīvojamās apbūves un ielas telpas mērogs un kultūrvēsturiskās vides raksturam atbilstoša viengabalaina divstāvu apbūves fronte.

[3.5] Kultūrvēsturiskā vērtība ir nosakāma kontekstā ar Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likuma mērķi – saglabāt vēsturisko pilsētvidi. Atsevišķa ēka neveido pilsētvidi, tomēr ir tās sastāvdaļa. Līdz ar to ēkas vērtība ir saistīta ar veseluma vērtību, tā ir sava laika liecība, kas raksturo konkrētajai vietai raksturīgo apbūvi. Lēmuma pieņemšana, kas pieļautu ēkas nojaukšanu (ēka ar nelielu vērtību, bez vērtības vai vidi degradējoša ēka), būtu pretrunā ar likuma mērķi un pārkāptu 5.panta pirmajā daļā noteikto aizliegumu.

[4] Tiesas sēdē atbildētāja pārstāvji pieteikumā ietverto prasījumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumos tiesai norādītajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[5] Ēka */adrese/*, atrodas Rīgas vēsturiskajā centrā un ir UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojuma objekta Nr.852 „Rīgas vēsturiskais centrs" un valsts nozīmes pilsētbūvniecības pieminekļa „Rīgas pilsētas vēsturiskais centrs" (valsts aizsardzības Nr.7442) daļa un aizsardzības objekts. Tātad uz ēku ir attiecināms Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības tiesiskais regulējums.

No lietas materiāliem secināms, ka pieteicējs nav apstrīdējis minētos faktus, bet nepiekrīt atbildētājas konstatējumam par ēkas kultūrvēsturisko vērtību. Pieteicēja ieskatā strīdus objekts nav uzskatāms par kultūrvēsturiski vērtīgu ēku. Tādējādi lietā izšķirams jautājums, vai ēkai ir pareizi un pamatoti noteikta šāda kultūrvēsturiskā vērtība.

[6] Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas saglabāšanu, aizsardzību un kvalitatīvu attīstību nodrošina Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums.

Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas saglabāšanas, aizsardzības, izmantošanas, kultūrvēsturiskās vides pārveidošanas, kā arī attīstības projektu īstenošanas kārtību un attiecīgās kultūrvēsturiskās vides vērtībai atbilstošas prasības noteic Ministru kabineta 2004.gada 8.aprīļa noteikumi Nr.127 „Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un izmantošanas noteikumi".

Atbilstoši minēto noteikumu 12.3.apakšpunktam ēku (būvju un atsevišķu to elementu) kultūrvēsturisko vērtību noteikšana ietilpst Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas kompetencē. Inspekcija to veic, saskaņojot konkrēto objektu kultūrvēsturisko vērtību ar Rīgas pilsētas būvvaldi un, ja nepieciešams, konsultējoties ar Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padomi.

Ēkas tiek novērtas sešos līmeņos kā: kultūrvēsturiski unikālas ēkas; kultūrvēsturiski ļoti vērtīgas ēkas; kultūrvēsturiski vērtīgas ēkas; ēkas ar nelielu kultūrvēsturisku vērtību; ēkas bez kultūrvēsturiskas vērtības vai vidi degradējošas ēkas.

Ar Inspekcijas vadītāja 2008.gada 28.februāra rīkojumu Nr.2/10 „Par objektu kultūrvēsturiskās vērtības līmeņa vērtēšanu un noteikšanu" *(lietas 51.-54.lapa)* ir apstiprināta ekspertu komisija, kuras kompetencē ir Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā esošo objektu kultūrvēsturiskās vērtības līmeņa vērtēšana un noteikšana. Vērtības līmeņa noteikšanai tiek izmantota metodika, atbilstoši kurai katrs komisijas eksperts katra objekta kultūrvēsturiskās vērtības līmeni noteic individuāli, piešķirot noteiktu punktu skaitu saskaņā ar kultūrvēsturiskās vērtības līmeņa novērtējuma skalu.

2008.gada 9.oktobrī ar Inspekcijas vadītāja rīkojumu Nr.2/31 *(lietas 54.-55.lapa)* atcelts 2008.gada 28.februāra rīkojums, ieceļot jaunu ekspertu komisijas sastāvu (ar grozījumiem 2009.gada 21.maijā) *(lietas 60.lapa)* un apstiprinot kultūrvēsturiskās vērtības līmeņa vērtēšanas un noteikšanas metodiku *(lietas 56.-58.lapa)*, kas paredz pēc iespējas plaša kompetentu speciālistu loka iesaistīšanu. Saskaņā ar apstiprināto vērtēšanas kārtību tiek izmantota ekspertu metode, atbilstoši kurai līdzīgi kā iepriekš katrs eksperts sniedz savu pamatotu individuālu vērtējumu. Vērtējums tiek noteikts atbilstoši apstiprinātajai kultūrvēsturiskās vērtības līmeņa novērtējuma skalai *(lietas 59.lapa)*, ņemot vērā objekta ārējo vizuālo veidolu un apkārtnes kontekstu.

No lietas materiāliem secināms, ka izskatāmajā lietā ēkas */adrese/*, kultūrvēsturiskās vērtības novērtējums ir veikts gan 2008.gadā, gan 2009.gadā. Tiesa konstatē, ka strīdus ēkas kultūrvēsturiskās vērtības līmeni individuāli ir noteicis katrs ar rīkojumu ekspertu komisijā ieceltais eksperts, ko apliecina lietā esošās aizpildītās veidlapas *(lietas 41.-48. un 79.-83.lapa)*. Turklāt atsevišķi eksperti ir papildus snieguši arī savus apsvērumus par konkrētā objekta vērtību. Apkopojot ekspertu viedokļus, ir sagatavots gan 2008.gada 29.jūlija *(lietas 39.lapa)*, gan 2009.gada 20.oktobra *(lietas 78.lapa)* ēkas kultūrvēsturiskās vērtības līmeņa novērtējums – kultūrvēsturiski vērtīga ēka.

Turklāt ar Sākotnējo lēmumu noteiktais kultūrvēsturiskās vērtības līmeņa novērtējums saskanēja arī ar kultūrvēsturiskās vērtības līmeņa ekspertu padomes

viedokli. Arī ekspertu padome vienbalsīgi 2009.gada 6.jūlijā, izskatot pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, kā to paredz Inspekcijas vadītāja apstiprinātā metodika, novērtēja ēku */adrese/* kā kultūrvēsturiski vērtīgu ēku. Arī eksperti ņēma vērā ēkas pilsētbūvniecisko kvalitāti, novērtējumu attiecinot uz ēkas apjomu un fasādes kompozīciju *(lietas 69.lapa)*.

Tiesai nav pamata apšaubīt lietpratēju vērtējumu. Ekspertu komisija ir veidota, apvienojot arhitektūras nozares speciālistus un neatkarīgu ekspertu ar vismaz piecu gadu profesionālo praktiskā darba pieredzi kultūras mantojuma aizsardzības jautājumos vai ar to saistītā izglītības jomā. Tieši tādēļ ekspertu veiktā novērtējuma pamatā ir īpašas ekspertiem piemītošas zināšanas arhitektūrā, mākslā un būvniecībā, kas veido izpratni par kultūrvēsturiskajām vērtībām, kas tostarp attīstīta profesionālajā darba pieredzē.

[7] Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums 5.panta pirmā daļa aizliedz Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā jebkādu darbību, kas var izraisīt tajā esošo saglabājamo un aizsargājamo kultūrvēsturisko vērtību iznīcināšanu vai bojāšanu.

Savukārt panta otrā daļa noteic, kādas autentiskās kultūrvēsturiskās vērtības ir saglabājamas un aizsargājamas Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā, tostarp vēsturiskā plānojuma struktūra (ar vēlākos laikos veiktiem kvalitatīviem pārveidojumiem), panorāma un siluets, skatu perspektīvas, vēsturiskā apbūve (īpaši — viduslaiku, jūgendstila un koka apbūve), tās mērogs un raksturs, kā arī citas.

Jēdziens „kultūrvēsturiska vērtība" ir definēts likuma 1.panta 1.punktā, nosakot, ka par kultūrvēsturisku vērtību ir atzīstams cilvēka radošā gara meistardarbs, kas demonstrē nozīmīgu cilvēces vērtību mijiedarbību noteiktā laika posmā vai vietā saistībā ar arhitektūras vai tehnoloģijas attīstību, monumentālo mākslu, pilsētas plānošanu, ainavu dizainu, kas tieši vai materiāli ir saistīts ar notikumiem, dzīvām tradīcijām, mākslas vai literāriem darbiem, kam piemīt īpaša universāla vērtība un kas nav jaunāks par 25 gadiem.

Kā pamatoti norādījis Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments, jēdziens „kultūrvēsturiska vērtība" ir atklāts juridisks jēdziens, kas katrā konkrētā gadījumā ir piepildāms ar saturu, ņemot vērā likumdevēja piedāvātās vadlīnijas, kas nostiprinātas minētajā tiesību normā *(sk. Senāta 2011.gada 9.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-80/2011 8.punktu)*.

[8] Pieteicējs kā galveno pretargumentu ēkas piešķirtajam kultūrvēsturiskās vērtības līmenim min ēkas slikto tehnisko stāvokli, ko pieteicēja ieskatā apliecina tehniskās apsekošanas atzinums ar tai pievienotajām objekta fotogrāfijām *(lietas 7.-23.lapa)*. Pieteicējs atsaucas uz Inspekcijas vadītāja 2008.gada 9.oktobrī apstiprināto metodiku *(lietas 56.-58.lapa)*, norādot, ka objekta vērtības līmeni novērtē pēc šādiem kritērijiem: ēkas arhitektoniski mākslinieciskā kvalitāte, autentiskums un tehniskais stāvoklis, ņemot vērā oriģinālsubstances saglabātības stāvokli un ēkas praktiskās saglabāšanas iespējas.

Attiecībā uz minēto tiesa norāda, ka ēku sliktais tehniskais stāvoklis nav ēku kultūrvēsturiskās vērtības kritērijs. Ēkas kultūrvēsturiskā vērtība ir nosakāma kontekstā ar likuma mērķi saglabāt vēsturisko pilsētvidi. Ēka ar autentisko būvapjomu, fasāžu kompozīciju un apdari veido kultūrvēsturiski nozīmīgu apbūves fronti. Kaut arī atsevišķa ēka neveido pilsētvidi, tā ir kopējas ārtelpas sastāvdaļa, kas pilsētvides ansamblī raksturo noteiktu laika nogriezni arhitektūrā, kā arī iezīmē pilsētvides vēsturisko attīstību un izaugsmi. Tādējādi tiesa atzīst par pamatotu atbildētājas secinājumu, ka konkrētā objekta vērtības noteikšana nav iespējama atrauti no pilsētvides konteksta. Savukārt ēkas oriģinālsubstances saglabātības stāvoklis un praktiskās saglabāšanas iespējas ir tikai viens no kritērijiem, kas tiek ņemts vērā. Turklāt tiesa atzīst par pamatotu norādīt, ka metodika, uz kuru atsaucas pieteicējs, ir iekšējs normatīvs akts, kas kalpo kā vadlīnija ekspertiem kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanā. Tiesas ieskatā metodikā kā primārie kritēriji vērtības noteikšanā ir norādīta gan ēkas vērtība pilsētbūvnieciskā kontekstā,

tostarp ņemot vērā plānojuma struktūru, kvartāla pabeigtību, viengabalainību, vēsturiskās attīstības likumsakarības, gan atbilstība UNESCO Pasaules mantojuma saraksta kontekstā izceltām vērtībām, ko citstarp veido 19.gadsimta beigu koka arhitektūra.

Eksperti, vērtējot konkrētus objektus, nevar abstrahēties no ārējos normatīvajos aktos noteiktā. Saskaņā ar Rīgas domes 2006.gada 7.februāra saistošo noteikumu Nr.38 „Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" 8.3.3.punktu ēka */adrese/*, ir daļa no retinātas mazstāvu koka apbūves fragmenta */iela/* un */iela/* un ielu krustojuma telpā (numurs grafiskās daļas kartēs – 3) *(lietas 37.lapa)*, kurā ir saglabājams 19.gadsimta 2.puses un 20.gadsimta 1.puses dzīvojamās apbūves, ielu krustojumu un ielu telpas mērogs un kultūrvēsturiskās vides raksturs; bet ir atļauta esošās apbūves rekonstrukcija pagalma telpā, saglabājot stāvu skaitu un apjoma formu; no savukārt publiskās ārtelpas apskatāmajām ēku daļām atļauta tikai fasāžu un jumtu restaurācija un renovācija; tostarp saglabājams un restaurējams esošais apaļakmeņu bruģa segums šīs ēkas iekšpagalmā.

Tātad vietējais likumdevējs ir noteicis īpašu aizsardzības līmeni strīdus ēkai, uzliekot par pienākumu saglabāt ēkas apjomu un fasādes kompozīciju, vienlaikus pieļaujot iekštelpu rekonstrukciju. Tiesai nav pamata uzskatīt, ka minētais tiesiskais regulējums būtu pretrunā Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likuma kopējam mērķim saglabāt un aizsargāt Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā esošās kultūrvēsturiskās vērtības. Kā jau tiesa minēja, vērtējamās ēkas kultūrvēsturiskā vērtība ir nosakāma kontekstā ar šo likuma mērķi, tostarp nodrošinot vēsturiskā apbūves, tās mēroga un rakstura saglabāšanu. Ēka */adrese/*, veido kopējo ārtelpu un raksturo konkrētā ielas posma viengabalainību un vēsturisko attīstību. Izraujot no kopējā pilsētvides konteksta atsevišķu objektu, tiktu zaudēts vēsturiskās apbūves mērogs un kultūrvēsturiskās vides raksturs. Tādēļ šāda objekta iznīcināšana tiesas ieskatā nav pieļaujama.

[9] Ņemot vērā spriedumā secināto, tiesa atzīst pārsūdzēto Lēmumu par pamatotu un noteikto ēkas */adrese/,* kultūrvēsturiskās vērtības līmeni par atbilstošu tiesiskajam regulējumam.

Rezolutīvā daļa

pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un 289.-291.pantu,

nosprieda

noraidīt *G.R.* pieteikumu par Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītāja 2009.gada 30.decembra lēmuma Nr.10-04/3092 „Par ēkas */adrese/* lit.002 kultūrvēsturiskās vērtības līmeni" atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt apelācijas kārtībā Administratīvajā apgabaltiesā divdesmit dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvajā rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese (paraksts) L.Paegļkalna

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās rajona tiesas tiesnese L.Paegļkalna
Rīgā, 2011.gada 11.oktobrī